

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของชุมชนต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนของ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเปรียบเทียบความคาดหวังของชุมชนกับบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเสนอแนะแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน 17 หมู่บ้าน จำนวน 170 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) และค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการแจกแจงแบบที (t-test) เกี่ยวกับข้อมูลบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลตามความคาดหวังของประชาชนและบทบาทที่ปฏิบัติได้จริง

5.1 สรุป

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.53 มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป ร้อยละ 93.00 มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 58.82 โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นตัวแทนชุมชน ร้อยละ 64.12 ได้แก่ ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

สำหรับผลการวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาตำบล ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล 8 ยุทธศาสตร์ และ 17 แนวทางการพัฒนาตำบล โดยที่มียุทธศาสตร์หลักในการให้ความสำคัญต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ด้านแหล่งน้ำ ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งในทุกยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนตำบลได้นั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ

ในส่วนบทบาทของคนในชุมชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการต่างๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาตำบลที่องค์การบริหารส่วน

ตำบลได้จัดขึ้น คนในชุมชนได้ร่วมเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ของแต่ละหมู่บ้าน เช่น กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มผู้ผลิตสารชีวภัณฑ์ ตลอดจนโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดทำโครงการปรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน รักษาสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อการสร้างความมีส่วนร่วม ให้เด็กและคนในชุมชนได้ตระหนักถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

ผลการวิเคราะห์บทบาทที่คาดหวังในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้ว ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกกิจกรรมของทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว ด้านการจัดการวางระเบียบผังเมือง ด้านการจัดการของเสียและการบริโภค

ส่วนผลการวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้ว ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นว่าในการจัดการด้านพื้นที่สีเขียว และด้านการจัดการการวางระเบียบผังเมือง โดยภาพรวมแล้วองค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้วปฏิบัติได้จริงในระดับมาก สำหรับด้านการจัดการของเสียและบริโภคนั้น พิจารณาเป็นรายกิจกรรม มีกิจกรรมการจัดให้มีสถานที่ทิ้งขยะแก่ชุมชน ที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติได้จริงในระดับปานกลาง

ผลการเปรียบเทียบบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้วในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนระหว่างบทบาทที่คนในชุมชนคาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติได้จริง พบว่า ชุมชนคาดหวังในระดับมากที่สุดในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้วในการจัดการสิ่งแวดล้อม ขณะที่บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ในทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว ด้านการจัดการการวางระเบียบผังเมือง และด้านการจัดการของเสียและบริโภค

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้วชุมชนได้ให้ความเห็นว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้วมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยตามการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้เฉพาะด้านน้อย ศักยภาพในการนำแผนนโยบายไปสู่แนวปฏิบัติมีน้อยไป การประสานงานระหว่างหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ให้ประชาชนได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการงบประมาณยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอกุยบุรี จังหวัดน่าน ได้มุ่งที่จะศึกษาถึงบทบาทตามความคาดหวังของชุมชนและบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงขององค์การบริหารส่วนตำบลตามความคิดเห็นของประชาชน โดยทำการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งชุมชนตำบลฝายแก้วมีความคาดหวังมากที่สุดในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว ด้านการจัดการวางระเบียบผังเมือง และด้านการจัดการของเสียและบริโภค ซึ่งเป็นไปดังที่ อุทัย สุภีรักษ์ (2535) ได้กล่าวถึง “บทบาทและความคาดหวัง” (Role Expectation) ว่าหมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อบุคคล ซึ่งอยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ทั้งกระทำหรือไม่กระทำ ดังนั้น บทบาทความคาดหวังจะออกมาในรูปของการกระทำที่บุคคลคิดว่าควรทำตามสิทธิ หรือหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ที่ตนครอบครองอยู่ จึงส่งผลให้ประชาชนมีความคาดหวังในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับมากที่สุดในทุกด้าน โดยได้สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชณี ชุมพงษ์ (2550) เรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองปราบ อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับมาก ขณะที่จันทร์จิรา บุตรนนท์ (2548) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยภาพรวมสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นต่อบทบาทในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ด้านมาตรการในการบำรุงรักษา ด้านการควบคุมการใช้ประโยชน์ ด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ มีบทบาทอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการจัดทำแผนมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้วตามความคาดหวังของชุมชนและบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นมีความแตกต่างตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ คือ บทบาทตามความคาดหวังของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุดในขณะที่บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงอยู่ในระดับมาก ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างไม่มากนัก ก็ถือว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้วยังไม่เป็นไปตามความคาดหวังของชุมชนอย่างแท้จริงทั้งๆ ที่บริบทในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามหลักแนวคิดบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2550 มาตรา 290 (โกวิทย์ พวงงาม, 2546) ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ (2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน (3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่ม โครงการ หรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของ ประชาชนในพื้นที่ และ (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเป็นความต่อเนื่องที่สำคัญ เมื่อชุมชนใดพร้อมในการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วจะต้องมีการดำเนินการจัดทำ ข้อบัญญัติอันเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โดยองค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้ว ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้าน ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำ และยุทธศาสตร์ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ทั้งนี้เนื่องจากในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนานั้นชุมชนมี ส่วนร่วมยังน้อยไป ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนตามที่ชุมชน ได้เสนอแนะไว้ว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านน้อย ขาด ศักยภาพการบริหารจัดการด้านต่างๆ รวมทั้งการประสานงาน ประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนยังไม่มี ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี ชุมพงษ์ (2550) ที่ศึกษา เรื่อง บทบาทขององค์การ บริหารส่วนตำบลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลอง ปราย อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการ จัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลมากที่สุด คือ การจัดทำแผนงาน โครงการต่างๆ ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการ จัดทำและประชาชนมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลมาก ที่สุด คือ ในการจัดทำแผนงาน โครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นควรมีการให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอหรือจัดทำ และสอดคล้องกับ กิรดา สาริบุตร (2553) ได้ ศึกษาถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากร ในท้องถิ่น: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมด้านการจัดทำแผน ด้านการควบคุมการใช้ประโยชน์ ด้าน การบำรุงรักษาและด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ มีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจะ เป็นเพราะว่าสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลส่วนใหญ่ นั้น จะได้รับการเลือกตั้งมาจากการใช้

ระบบการหาเสียง ที่อาจมุ่งเน้นที่จะมีการสร้างรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็น การทำถนน การขุดคลอง การสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่มีวิสัยทัศน์ที่จะทำการพัฒนาเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่มีการบริหารจัดการกับทรัพยากรหรือมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปใช้อย่างเป็นระบบและเป็นแบบแผน จึงเป็นสาเหตุทำให้มีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับ เกศินี แปรคันธ์ (2553) ที่ศึกษาบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 สามารถทำได้ตามบทบาทอำนาจและหน้าที่ ครอบคลุมทุกด้าน ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยมีปัญหาและอุปสรรค คือ

1. ข้อจำกัดด้านงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งสามารถทำได้ครอบคลุม 5 ด้านของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ยังมีประสิทธิภาพไม่มากนัก
3. เป็นความต้องการของประชาชนบางส่วนที่ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานก่อน
4. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหลายๆ แห่งยังมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจ หน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่กฎหมายกำหนดไม่เพียงพอ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ความคาดหวังและการรับรู้ของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน โดยมุ่งศึกษาถึงบทบาทตามความคาดหวังของชุมชน และบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายแก้ว ควรมีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่เริ่มต้นจนประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นั้นๆ
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งระดับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ในด้านการบริหารจัดการแผนงาน

งบประมาณ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม การผลักดันนำ
แนวนโยบายสู่แนวปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้
เกี่ยวกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และโครงการต่างๆ ในการจัดการสิ่งแวดล้อม
ชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และรณรงค์สร้าง
ความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ชุมชน ตลอดจนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนให้แก่คนในชุมชน หน่วยงานในชุมชน และทุกฝ่ายที่
เกี่ยวข้อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
2. การประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการ
สิ่งแวดล้อมชุมชนตามยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาชุมชน ภายใต้แผนพัฒนาสามปี